

pripremili smo i/ili preveli za vas

Mješovite dobne skupine u ranom odgoju i obrazovanju

Budući da ne postoji dovoljan broj empirijskih podataka o odgojno-obrazovnim načelima kojima bi se trebalo rukovoditi pri radu u mješovitim dobnim skupinama, odgajatelji u praksi često moraju sami osmisliti aktivnosti i rad u takvim skupinama. Vjerujemo da će im u tome pomoći i ovaj članak, koji govori o prednostima i izazovima mješovitih grupa u ranom odgoju i obrazovanju.

Izvor: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood

Education Urbana IL., 1989.

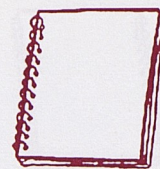
Napisala: Demetra Evangelou

Prevela: Dunja Flegar

Prilagodile: Helena Burić i Marina Vujčić

Vršnjačko učenje djece iz dječjeg vrtića 'Punta' u Puli

Praksa rada s djecom u mješovitim skupinama u ranoj dobi, uključujući i prve razrede osnovne škole, ima dugu povijest. Okupljanje u mješovite skupine naziva se još i 'heterogenim, višedobnim, vertikalnim i nestupnjevanim' ili 'nerazvrstanim' te 'obiteljskim grupiranjem'. Stvaranje prilike za zajednički odgoj i obrazovanje djece različite dobi predstavlja još jednu metodu promjene tradicionalnog načina grupiranja djece u ranoj dobi.

Ukoliko se trenutni trendovi zapošljavanja majki nastave, sve će veći broj male djece bitan dio svojeg ranog djetinjstva prije polaska u školu provoditi u institucijama organizirane skrbi izvan svojih domova (Katz, 1988.). Mala djeca koja odrastaju u obiteljskom domu nemaju puno prilika provoditi vrijeme u vršnjačkim skupinama. Prirodna obiteljska zajednica redovito uključuje ljude različite dobi pa takva skupina svim svojim članovima pruža priliku za promatranje, oponašanje i stjecanje širokog raspona različitih vještina.

Mješovite dobne interakcije među djecom mogu pružiti niz razvojnih prednosti svim sudionicima.

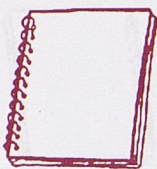
Međutim, time ne tvrdimo da jednostavno okupljanje djece različitih dobi u skupinu jamči ranije spomenuta postignuća.

Prije grupiranja potrebno je uzeti u obzir optimalni dobni raspon, omjer mlađe prema starijoj djeci, raspodjelu vremena u mješovitoj skupini, kurikulum i strategije poučavanja koje će koje će optimizirati odgojno-obrazovne učinke za grupu.

Što je raspon vještina koje se javljaju u mješovitim dobnim skupinama veći, to je za njihove članove veći i broj prilika za stvaranje većeg broja odnosa s drugima, i to takvih koji će se poklapati, usklađivati i nadopunjavati s individualnim potrebama i stilovima pojedinih članova. Veća raznolikost s obzirom na stupanj zrelosti i vještina prisutnih u mješovitim dobnim skupinama, u usporedbi sa skupinama iste dobi, osigurava dostatan broj modela koji sudionicima omogućuju da se identificiraju s onim modelima koji su najprimjereniji njihovu načinu učenja. S obzirom na to da su grupe koje djeca spontano formiraju heterogene po sastavu, upitno je treba li u ranom odgoju i obrazovanju razvrstavati djecu prema dobi. Praksa ovakvog grupiranja temelji se na pretpostavci da je kronološka dob jedini pouzdan pokazatelj razvoja. Ova je pretpostavka dovela do detaljnog promatranja i testiranja djece prilikom upisa u vrtić. No, osim kronološke dobi, mogu se primjenjivati i drugi razvojni pokazatelji – poput socijalne, emocionalne i kognitivne razine zrelosti.

Naputci za rad u mješovitim dobnim skupinama

1. Nudite mnogo različitih izbora. Većina odgajatelja zna da se dan uglavnom sastoji od nestrukturirane 'slobodne igre' tijekom koje nude široki raspon materijala i aktivnosti prikladnih za različitu djecu.
2. Ponudite dio materijala koji je specifičan za određenu dob. Ne trebaju sve igračke i svi centri biti 'isti za sve'. U redu je koristiti neke igračke koje su zanimljive jedino djeci određene dobi.
3. Prilikom uređivanja prostora uzmite u obzir dječju dob. Sigurnost je najvažnija. Škarice kojima se služe djeca predškolske dobi treba držati izvan dosega mališana. Materijale koji su sigurni i prikladni za malu djecu treba držati u lako dostupnim košarama ili posudama. Manjoj djeci možda treba nabaviti poseban namještaj i stolce primjerene njihovom uzrastu.
4. Birajte igračke i materijale koji su nestrukturirani i koji se mogu koristiti na više načina. Lopte, likovni pribor i kocke mogu koristiti djeca na različitim stupnjevima sposobnosti, a njima će se postupno služiti na sve složenije načine.
5. Usmjerite se na individualni rad i na aktivnosti u malim skupinama. Ako se od grupe djece različite dobi traži da u aktivnostima sudjeluju zajedno, starija se djeca mogu dosađivati, a mlađa će se osjećati frustrirano.
6. Iskoristite prilike za poticanje suradnje i timskog rada. Potičite djecu da si međusobno pomažu i zajedno rješavaju probleme.
7. Prihvatite činjenicu da ćete morati postati fleksibilniji pri planiranju dnevnog ritma dana. Ispunjavanje potreba svakog pojedinog djeteta može zahtijevati odstupanje od rutine. Možda će se javiti potreba da se nekom starijem djetetu pripremi dodatan obrok, ili da se mališanu osigura miran kutak za popodnevni san.

pripremili smo i/ili preveli za vas

Prednosti mješovitih skupina

U mješovitim odgojno-obrazovnim skupinama odgajatelji lakše odolijevaju tendenciji 'spuštanja', odnosno trendu da se kurikulum prvog razreda osnovne škole uvodi u dječje vrtiće (Gallagher i Coche, 1987.). Budući da mješovite dobne skupine potiču suradnju i ostale vrste prosocijalnog ponašanja, disciplinski problemi koje uzrokuje kompetitivno okruženje često se svode na najmanju moguću mjeru. 'Miješanje' djece različite dobi u istoj skupini može biti osobito prikladno za djecu koja u nekim područjima svojeg razvoja funkcioniraju ispod razvojne razine primjerene dobi. Toj djeci može biti manje naporno ulaziti u interakcije s mlađom djecom nego s djecom iste dobi. Takve interakcije mogu potaknuti motivaciju i samouvjerenost u mlađe djece.

Socijalni razvoj u mješovitim dobnim skupinama

Prosocijalna ponašanja često se smatraju pokazateljima socijalnog razvoja. Prosocijalno ponašanje poput pružanja pomoći, dijeljenja svojih stvari s drugima i izmjenjivanja uloga olakšava interakciju i potiče socijalizaciju. Percepcija grupnih interakcija također igra važnu ulogu u razvoju socijalne kompetencije. Ona je osnovni dio djetetove rastuće socijalne svijesti. Sklapanje prijateljstava često se temelji na djetetovim zapažanjima uloga ostale djece u različitim socijalnim situacijama.

Istraživanja pokazuju da su djeca različite dobi obično svjesna razlika i atributa povezanih s dobi. Posljedično, i mlađa i starija djeca u mješovitim skupinama diferenciraju svoja očekivanja u odnosu na dob sudionika. Interakcija u mješovitim skupinama izaziva prosocijalna ponašanja koja su važna za socijalni razvoj maloga djeteta.

Rad u mješovitim dobnim skupinama

Joni Levine

Rad u mješovitim dobnim skupinama za odgajatelja predstavlja jedinstven sklop izazova i prednosti.

Izazovi:

- Odgajatelj mora provesti dodatne mjere sigurnosti kad su u pitanju bebe ili mališani.
- Možda će biti teže odabrati hranu koja bi odgovarala svim dobnim skupinama.
- Planiranje strukturiranih aktivnosti može biti otežano kad se radi o djeci s različitim razinama sposobnosti i interesa.
- Dnevni ritam dana u koji ulazi vrijeme za jelo i spavanje mora postati fleksibilniji kako bi se mogao prilagoditi djeci različitih dobi.
- Starija će djeca možda više preferirati društvo vršnjaka pa neće dopuštati mlađoj djeci da se pridruže igri.

Prednosti:

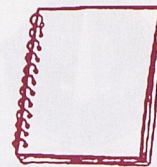
- Mješovite dobne skupine djeci pružaju priliku za razvijanje i vježbanje socijalnih vještina.
- Javlja se širi opseg ponašanja i izvedbi koje su odrasli, jednako kao i sama djeca, spremniji prihvaćati i uvažavati.
- Često je manje prisutno suparništvo, a više suradnja i pomoć.
- Klima u mješovitoj dobnoj skupini slična je kućnoj i često predstavlja udobnije i sigurnije okruženje za malu djecu.
- Braća i sestre nisu razdvojeni.
- Po svom određenju, odgoj i obrazovanje u mješovitoj dobnoj skupini više su prilagođeni individualnim potrebama. Djeca u takvim skupinama imaju veću slobodu razvoja u skladu s vlastitim tempom.
- U ophođenju s mlađom djecom, starija uče prilagođivati svoj jezik i socijalne vještine te tako ovladavaju strpljenjem, suosjećanjem i vještinama rješavanja problema.
- Starija djeca pred mlađu postavljaju izazove pa se mlađa djeca tako često uključuju u aktivnosti kompleksnije od onih s kojima bi se susretala u igri s vršnjacima.

Brojne su studije dokazale da mješovito grupiranje može imati blagotvorne učinke za rizičnu djecu. Naprimjer, ustanovljeno je da su djeca sklonija prosocijalnim ponašanjima (Whiting, 1983.) i nuđenju pomoći (Ludeke & Hartup, 1983.) mlađoj djeci nego vršnjacima. Kad se pak radi o vršnjacima, sklonija su uspostavljanju prijateljskih odnosa (Hartup, 1976.) i izražavanju agresije, a za stariju su se djecu sklonija vezivati. Prisutnost mlađe i

stoga manje ugrožavajuće djece u mješovitim skupinama nudi priliku za blagotvorno djelovanje u slučaju djece čiji je socijalni razvoj rizičan.

Kognitivni razvoj u mješovitim dobnim skupinama

Istraživanja navode da djelovanje mješovitog grupiranja na spoznajni razvoj

vjerojatno proizlazi iz kognitivnog sukoba koji nastaje u interakciji djece različitih razina kognitivne zrelosti. U svojoj raspravi o kognitivnom sukobu, Brown i Palinscar (1986.) ističu da doprinos takvog kognitivnog konflikta učenju nije jednostavno u tome što djeca s manje spoznaja oponašaju onu koja znaju više. Interakcija među djecom omogućava živu razmjenu spoznaja i vodi prema tome da djeca s manje spoznaja internaliziraju nova saznanja.

U istom smislu, Vygotsky (1978.) tvrdi da se internalizacija novih spoznaja ili 'kognitivno restrukturiranje' pojavljuje kad se pojmovi zapravo transformiraju, a ne jednostavno repliciraju. Prema Vygotskom, internalizacija se događa kada se djeca ophode unutar 'zone narednog razvoja'. Vygotsky (1978.) definira ovu zonu kao 'razdaljinu između stvarne razvojne razine, koja se određuje samostalnim rješavanjem problemskih situacija, i razine mogućeg razvoja koja se određuje rješavanjem problemskih situacija pod vođenjem odraslih ili u suradnji sa sposobnijim vršnjacima' (str.86).

Slavin (1987.) sugerira da u terminima Vygotskovljevog koncepta 'zone narednog razvoja' raskorak između toga što pojedinac može učiniti sa ili bez pomoći, može postati temeljem dječje suradnje koja rezultira većim kognitivnim postignućima. Prema gledištu Slavina, 'suradnja među djecom potiče razvoj jer je vjerojatnije da će djeca bliže dobi funkcionirati unutar uzajamnih zona narednog razvoja, iz čega u takvim grupama nastaju ponašanja koja su naprednija od onih koja bi se mogla pojaviti pri pojedinačnom djelovanju' (str. 1162). Brown i Reeve (1985.) tvrde da poučavanje ciljano na širi raspon sposobnosti omogućuje 'početniku' da uči vlastitim tempom i da svladava različite kognitivne izazove u prisutnosti 'stručnjaka'.

S obzirom na to da su grupe koje djeca spontano formiraju heterogene po sastavu, upitno je treba li u ranom odgoju i obrazovanju razvrstavati djecu prema dobi. Praksa ovakvog grupiranja temelji se na pretpostavci da je kronološka dob jedini pouzdani pokazatelj razvoja.

...

Interakcija u mješovitim skupinama izaziva prosocijalna ponašanja koja su važna za socijalni razvoj maloga djeteta.

Implikacije na rani odgoj i obrazovanje Mješovite dobne interakcije među djecom mogu pružiti niz razvojnih prednosti svim sudionicima. Međutim, time ne tvrdimo da jednostavno okupljanje djece različitih dobi u skupinu jamči ranije spomenuta postignuća. Prije grupiranja potrebno je uzeti u obzir optimalni dobni raspon, omjer mlađe prema starijoj djeci, raspodjelu vremena u mješovitoj skupini, kurikulum i strategije poučavanja koje će optimizirati odgojno-obrazovne učinke za grupu. Empirijski podaci o odgojno-obrazovnim načelima kojima bi se trebalo rukovoditi pri radu u mješovitim dobnim skupinama, za sada nisu dostupni. Kad ti podaci budu raspoloživi, trebali bi podržati stav da interakcija u mješovitoj grupi može imati jedinstvene prilagođavajuće, blagotvorne i obogaćujuće učinke na dječji razvoj.

Literatura za daljnje proučavanje:

1. Brown, A.L., Palinscar, A.: *Guided Cooperative Learning and Individual Knowledge Acquisition*, (Technical Rep. No. 372), Champaign, IL: Center for the Study of Reading, 1986.
2. Brown, A.L., Reeve, R.A.: *Bandwidths of Competence: The Role of Supportive Contexts in Learning and Development*, (Technical Rep. No. 336), Champaign, IL: Center for the Study of Reading, 1985.
3. Gallagher, J.M., Coche, J.: *Hothousing: The Clinical and Educational Concerns Over Pressuring Young Children*, *Early childhood research quarterly*, 2(3), 203-210, 1987.
4. Hartup, W.W.: *Cross-Age Versus Same-Age Interaction: Ethological and Cross-Cultural Perspectives*, u V.L. Allen (Ed.): *Children as teachers: theory and research on tutoring*, New York: Academic Press, pp. 41-54, 1976.
5. Katz, Lilian G.: *Early Childhood Education: What Research tells us*, Phi Delta Kappa Fastback, No. 280. Bloomington, u: Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1988.
6. Ludeke, R.J., Hartup, W.W.: *Teaching Behavior of 9- and 11-Year-Old Girls in Mixed-Age and Same-Age Dyads*, *Journal of educational psychology*, 75(6), 908-914, 1983.
7. Slavin, R.E.: *Developmental and Motivational Perspectives on Cooperative Learning: A Reconciliation*, *Child development*, 58, 1161-1167, 1987.
8. Vygotsky, L.S.: *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*, Edited by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, E. Souberman. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
9. Whiting, B.B.: *The Genesis of Prosocial Behavior*, U D. Bridgeman (Ed.): *The Nature of Prosocial Development*, Academic Press: New York, 1983.